

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru România pe an 15 lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă, cu prețuri foarte moderate.

Abonamente și inserțiuni se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

„Să învie D-zeu”
și sufletele noastre!

Prin zile de îndoite patimi trecem pe când scriem aceste șire: zilele de patimi ale dumnezeescului Mântuitor, și zile de patimi pentru cauza noastră națională, cea dreaptă și sfântă, dar' prigonită și palmuită și hulită de dușmanii nostri de moarte.

Prin multe clipe grele trecut-a ispititul și prigonitul Fiuu alui Dumnezeu, prin multe clipe grele trecut-a și mai trece cauza națiunii noastre din țerile Coroanei ungare, și nu odată fiii ei credincioși duși au fost în fața ispitei, pe care însă îngerul lor păzitor întăritu-i-a să o respingă, și nu odată împinsă a fost de împrejurările mai tari ca ea, până pe marginea prăpastiei, dar' totdeauna în clipa celei mai înalte primejdii, tinsu-i-a Dumnezeu mâna sa de ajutor, și nu a lăsat-o să cadă în abis!

Tăria convingerii în misiunea sa divină l'a întărit pe Fiul omului de a suporta cu blândețe ne-mai pomenită cele mai obraznice și cumplite chinuri, — tăria convingerii noastre în menirea cea nobilă și frumoasă a poporului nostru de viață latină pe acest colț de pământ, ne dă puterea de a suporta nedreptățile cu cari suntem isbiți, și să stăruim neînduplecați pentru eluptiona drepturilor ce se cuvin poporului nostru aici, și după legile omenești și după cele D-zești!

L'au ucis și l'au așezat pe Isus în mormânt și peatră mare au prăvălit peste mormântul lui, dar' îngerul Domnului a răsturnat peatra în dimineața învierii, — cauza noastră națională, dusă dela Ana la Caiafa acum de lungi vremi, e pusă și ea, cel puțin cu cuvântul celor puternici, în mormânt, și petri mari sunt aruncate peste ea în chip de legi tari, — dar' D-zeul ginților avea-va grijă, ca în ceasul menit, să se spulbere ca frunzele de vânt, toate petrele și lanțurile ce le aruncă azi peste ea, cei a căror cias încă n'a sunat...

Zorile unor zile mai bune le vedem. Scumpa noastră cauză națională a trecut și prin speciale zile de patimi interne, — tot ochiul sănătos însă, azi drept a să veselă are, căci trebuie să vadă că ne apropiem de sfârșitul acestor zile de interme patimi, — și noi nu avem în preajma luminatului pranic al Învierii Domnului, rugăciune mai ferbinte către D-zeu, decât ca să trimită fiilor națiunii noastre lumina cea dumnezească, ca deodată cu zilele acestea de Înviere, să învie de nou și să fie pornită pe calea rodniciei acțiuni, și cauza

politică a poporului nostru român din aceste țeri! Cu această dorință ne salutăm cetitorii în ziua în care ei cu evlavie vor asculta imnul biruitor: „Christos a înviat!”

UNELE-ALTELE

Concluziile dlui P. Cosma.

În al 4-lea articol, final, despre »Genesa programului actual«, dl P. Cosma, arată cum au intrat punctul 1: despre autonomia Ardealului, și punctul 9: cestiunea dualismului, în program.

Pertractarea se făcea numai în comisia de 30, în ședința publică numai puțin.

Punctul 1 nu plăcea fraților Ungureni cari nu puteau pricepe de ce ar fi mai bine, din punct de vedere național, ca România din același stat, să fie împărțită în două, decât să lupte la un loc?

»N'a fost însă nici în comisiune nici în conferență nici un delegat, nici ungurean nici ardelean, care ar fi crezut că autonomia Transilvaniei ar putea-o exopera România cu puterea lor, nici pe cale legală, nici pe altă cale! Deci era mai mult numai o cestiune de consecuență principială pentru transilvăneni, și de pietate către conducătorii și martirii din 1848 ai autonomiei.»

»Cine nu vede însă, că un punct de program, care pretinde astăzi, ca parlamentul Ungariei, de dragul Românilor, să desfășoare legea de uniune a Transilvaniei cu Ungaria, și prin asta, restituind autonomia Transilvaniei, să dismembreze Ungaria actuală, este cel puțin un anachronism?»

»Aflatu-s'a măcar numai un membru al partidului național, carele, ales deputat dela 1881 încoace, și-ar fi ținut de a sa datorință, ca sau la adresă sau la budget, să pledeze în parlamentul Ungariei pentru autonomia Transilvaniei? Nici Babeș, nici Doda, nici Truța, nici Gurban, nici n'au pomenit de ea, și nime nu le-a făcut nici o imputare pentru această desconsiderare a programului partidului național!»

Punctul 9, de a pași eventual contra dualismului, era genant pentru ardeleni, fiind el și punct cardinal în programul ungarilor kossuthiști și cu veleități antidinastice. O atare ținută observaseră deputații români ungureni o vreme, ear' punctul 9 din program e mai mult o punere la dosar a acelei chestiuni peste tot. Nici nu s'a pertractat ea în merit când cu stabilirea programului.

»Susțin însă, zice dl Cosma, că dacă se pertracta în merit cestiunea dualismului, nu se afla un delegat ardelean, care să combată dualismul nici din punct de vedere național, din contră: chiar pentru-că kossuthiștii îl combat, și pentru-că Coroanei îi convine dualismul, ear' Românii mai virtos numai dela Coroană speră ameliorarea sorții lor: și din punct de vedere național, decideau, și cred că, consultați, și astăzi ar decide susținerea dualismului.»

»Nu pricep pe un transilvănean, care cualifică de tradare națională punerea la dosar a acelu

punct, care din capul locului nu avea loc acolo!

»După părerea mea deci, ținând cont de situațiunea politică de atunci când s'a stabilit programul actual al partidului național român, de cea de astăzi și de viitorul ce din dezvoltarea lucrurilor dela 1848 încoace și-l poate omul cugetător închipui, punctul 1 privitor la recăștigarea autonomiei Transilvaniei, cu mijloace și pe teren legal, și Românul nu este accesibil pentru altfel de mijloace, este un plium desiderium, care nu are mai mare însemnătate dacă e pus pe hârtie, decât dacă rămâne adăpostit în sanctuarul intern al acelora, cari mai au speranță în posibilitatea imposibilului.

»Ear' punctul 9 propriamente nici nu este punct de program, și susținerea sau eliminarea lui este lucru irelevant.

»Pentru mine și pentru toți aceia, cari interpretează corect programul din 1881, n'ar fi nici o necesitate de eliminarea punctelor 1 și 9, nici chiar în scopul ce vor să-l ajungă »junimiștii« nostri.

»Am constatat însă și eu nainte cu 18 ani, în cuvântul de deschidere din 1884, o constată domnul Dr. Mihai, care este un bărbat cu mintea și inima la loc, și cu aptitudini excelente de a fi unul din conducătorii generațiunii ce ne moștenește, și o știm toți, că șovinismii maghiari din capul locului n'au ținut cont de textul introducerii programului nostru din 1881, ci mai virtos pe cestiunea »autonomiei Transilvaniei« s'au folosit de toate mijloacele, de toate ocaziunile și de toate armele loiale și neloiale, ca să agiteze opiniunea publică maghiară contra noastră, ca să ne reprezenteze de un element centrifugal, periculos pentru patrie, pentru Tron chiar, numai ca să-și ajungă scopul de a ne desnaționaliza cu concursul Coroanei, și vedem că agitațiunea pe această temă a avut efect foarte duros pentru noi!

»Când vedem deci, că în situațiunea incurcată, din care noi »bătrânii« nu mai știm afla alt mijloc de scăpare, de cât perseverarea în inerție, până când guvernul va veni, ca, de dragul nostru, pentru-că »de frică« noastră nu-l doare capul, să revoace ordinul seu ilegal pentru interzicerea ținării conferențelor generale naționale: vine tinerimea noastră, carea vrea să lucre și carea după legile firei este datoare să lucre, și zice: »Noi nu suntem mulțumiți cu mersul lucrurilor naționale, vedem că pe toate terenele ni-se face nedreptate, și nu se află suflet de om, care în parlament să ne apere, noi voim, ca eventual să rupem cu politica actuală, să intrăm în parlament, și acolo în fața lumii să apărăm sfânta noastră cauză, cerem însă, ca punctele 1 și 9 din programul partidului național, care și așa din capul locului s'au considerat de iluzorii, să se elimineze, ca să nu se mai poată folosi drept arme în mâna inamicului contra noastră în sus și în jos, cum cu efect se folosesc astăzi, — nu pricep pentru- ce să ne

supărăm și să ne irităm chiar noi »bătrânii?»

»N'avem să ne supărăm.

»Din contră, să ne pară bine, că copiii nostri se simt destul de harnici, ca ei înșiși să-și croiască soarta, să iee sarcina de pe umerii nostri oboșiți și să se pună la lucru, pentru-că al lor este viitorul. Noi — »ne-am trăit traiul și ne-am păpat mălaiul«.

Parteniu Cosma.

Până când mai stați?

Până când mai stați pe gânduri
Leneși, fără de aventuri?
Vă rugați lui Dumnezeu?
Nu vi-e frică că vă bate,
Că peire vreți la frate,
Ca cuprinși de negre ciume,
Plini de ură, plini de rău?

Nu mai este »nusușefire»
Nici în inime iubire
Cum aud, c'a fost demult?
Lăcomie, ură este!
Mi-se pare, e poveste
Când din cântecile multe
Fapta vremilor trecute
Trist și gânditor ascult!

Unde-i trimbița cerească
Sufletele să trezească,
Întrunind un brav popor?
Unde-i fulgerul, ce bate
Într'a patimei cetate,
Scuturând întreg pământul,
Tot păcatul îngropându-l
Cu un foc mistuitor?

Așteptați, cerșind pe stradă,
Darul sfânt din cer să cadă?
Nu priviți în jur de voi?
Nu vedeți ce nori s'adună?
Fulgeră' mprejur și tună!
De un semn al vremii sare:
Toată lumea e'n mișcare!
Adormiți stăm — numai noi?

Nimiciți-vă năravul!
Scuturați odată pravul
Ce vă leagă de pământ!
Mână' ntindeți frați la frate,
Să vedem odată faptele!
Să ne sboare vestea'n lume!
Sau — nemernici, fără nume,
Să ne-ascundem în mormânt!

Căci acolo-i este locul
Celui ce-și perdă norocul...
„Faptel!” — scrieți azi pe steag!
Înainte! Mic și mare,
Cine dor în suflet are
Pentru neam și pentru țară!
Cine n'are, — fugă, peară
Laș, al timpului pribeag!

Repede să sboare vânturi
Peste munți și peste câmpuri,
Sufletele curățând
De nesaț și trândăvie!
Și prin munți și pe câmpie,
Rază albă să străbată,
La o lume deșteptată
Splendid, dulce surizând!

A l a x.

Aprețierii nimerite.

»Budapești Hirlap« dela 20 April, are și un articol despre Români, în care autorul — probabil Benedict Iancsó — arată, aproape fidel și bine nimerit, de ce România, Slovacia, Sârbia etc. nu se maghiarizează nici prin aceea, că sunt crescuți în școli, gimnasil și universități, maghiare. Es din ele și se fac cei mai înflăcărați Români!

Causele ar fi acestea: Profesorul ugar nu știe tracta cu băiatul Român mai altfel decât cu cel maghiar, deși altfel trebuie să iei, cu buna, pe tinărul străin, ca să-l atragi spre tine și să-ți trezești chiar iubire pentru neamul tău. În schimb, constată articolul, tinărul Român e persiflat și de colegii sei și de profesori, pentru-că e »oldh«, și nu capătă ajutorul ce se dă ungarilor, nici când e mare în slujbă nu e primit, pentru-că e »oldh«, ci trebuie să se facă avocat, preot, medic, etc., cu ce poate trăi și fiind Român, și devine aprig contrar politic al celor-ce numai ei să-și aleși și vrednici a încăpea peste tot locul în slujbele statului. Și închee așa:

»Lupta ce decurge de mai bine de jumătate de veac, (între Români și Unguri în Ardeal și prin părțile ungurene locuite de Români), începe, în mod văzut cu ochii, a deveni spre paguba ungarismului!

»România începe a să strecura, nu mai mult ca o grămadă de oameni numai (massă), ci și ca element cultural, nu numai prin vâile principale locuite de maghiari, ci și în orașe!

»Și acest curent ce dă mereu nainte, de sine nu se va opri locului! Și nici societatea maghiară ardeleană, care e pe clinul pustiirii, nu-i va putea fi opri-torea!»

Dă drept aceea sfat politiciilor unguri, a porni o acțiune culturală-politică cărmuită de stat, pentru — a face cu puțință, ceea-ce e peste puțință: a opri de-voltarea prea viuă a Românis-mului.

Pe noi să nu ne doară capul de plănuirile acestea maghiare. Ei singuri constată că ne dezvoltăm. Noi să ne vedem serios de lucru pe toate terenele, și, în aceste părți: al nostru este viitorul!

Vom traduce în alt număr articolul din care cităm, fiind de interes pentru toți cetitorii.

Revisuirea programului.

Di Eugen Brote publică în »Tribuna Poporului« dela 19 Aprilie n., un nou articol asupra cestiunii »Revisuirea programului național«. Ideile principale în articol sunt:

Admite și d-sa realizarea programului dela 1881 în întregime sa, nemodificat, însă numai în anumite condițiuni: desfăcându-se adecă sistemul dualistic de azi între Austria și Ungaria și desfăcându-se și uniunea Ardealului cu Ungaria (punctele 1 și 9 din programul național), și atunci celelalte puncte să realizează în fugă toate.

»Dar' cine să creze aceste condițiuni în present ori în un viitor, fie cât de îndepărtat?» — întreabă dl Brote.

»Partidul național are să schimbe sistemul de guvernare al monarhiei austro-ungare? Nici la 1881 — zice și d-sa în același timp cu dl P. Cosma — când s'a constituit partidul și s'a votat programul, nimeni dintre Români n'a împărțit asemenea speranțe! Cu atât mai puțin să va găsi cineva accesibil astorfel de iluziuni astăzi.»

Va veni schimbarea dela Impăratul? Numai nesocotind situațiunea politică și închizând ochii nainte realității, mai poți nădăjdui așa ceva.

Va veni vre-o putere extraordinară din afară? La D-zeu toate sunt cu puțință, — dar' a face un popor întreg să-și facă socotelile cu atari întâmplări oarbe, stând până atunci în nelucrare pasivă, e greu și e rău. De aceea gro-

sul poporului nici nu ne mai ascultă, ci merge și la alegerile față de cari e decretată pasivitatea.

Să așteptăm până să vor «cuminți» Maghiarii, ca să ne iee ei în șea alături cu sine? Nu. Revisuirea programului nu e atârnatore de cumiștenia bărbaților de stat maghiari. Ea trebuie făcută. Apoi prin o activitate pe toate terenurile, deci și în parlament, unde se câștigă deprinderi practice cu afacerile întinse și complicate ale statului, să ne câștigăm aptitudini de guvernare, pentru timpuri când Maghiarii, fie că s'au cumiștit și au recunoscut necesitatea de a folosi și pe Românii la conducerea afacerilor publice, fie că ar fi siliți la asta, să avem bărbați cu atari aptitudini.

În legătură cu revisuirea programului, stă numirea partidului, discutată între «Libertatea» și «Drapelul». Dl Brote nu e chiar de o părere cu dl Dr. Vlad, că și dacă nu s'ar schimba programul, să se schimbe numirea partidului, ci e pentru modificarea programului în fond, cu care va urma în mod firesc și modificarea numelui.

»Pedecile neînvingibile ce le întinpină azi partidul, în funcționarea sa — încheie dl Brote — numai la aparență provin dela numirea sa. Ele vor fi înlăturate dela sine în momentul când partidul își va schimba punctul seu de vedere cu privire la constituția țării.»

Iarăși un „complot combnat”.

Când dl Dr. Mihău a publicat scrișoarea sa în nr. 11 al «Libertății», dl E. Brote a scris în «Trib. Pop.» un articol aprobând pășirea dlui Dr. Mihău, atunci, cum știm, «G.» din Brașov a aflat că aci am sta în față — horrible dictul, — cu un «complot combnat» contra partidului național român. Trebuie că s'au înțeles de au scris la fell

Acum apar în aceeași zi în «Telegraful» din Sibiu un articol al dlui P. Cosma (schitat mai sus) și în «Trib. Pop.» din Arad un articol al dlui Brote (schitat și acesta), având multe constatări ce conșună acūși perfect!

Trebuie că iarăși e la mijloc un «complot combnat», încă mai evident ca cel dintâi!

O satisfacție.

Văzând discuțiile serioase la care participă azi toată presa noastră asupra afacerilor noastre publice naționale, pornită de ideile lansate de «Libertatea», simțim o satisfacție și vedem că lucru de folos a fost apariția foii noastre. Și avem cea mai mare credință, că dela discuții tot așa vom trece cu toții la fapte serioase, căci aceasta ne e ținta.

Cronica mea.

BUCUREȘTI, 8 Aprilie v. 1902.

Autorizații reprezentanți ai culturii noastre naționale, membri Academiei române, își termină lucrările zilele acestea, încheind una dintre cele mai rodnice sesiuni ale acestei înalte instituțiuni.

Agendele Academiei cresc din an în an cu exigențele culturale ale poporului român de pretutindeni. Grișile ei se îndreaptă tot mai mult asupra promovării și încurajării bunurilor noastre sufletești. Tot ce se scrie, tot ce se cugetă la noi, are un răsădit între păreții acestei societăți. Și o enormă bibliotecă se îngrijește, ca nimic să nu se peardă din ce a licărit vreo-dată în mințile pușinilor nostri scriitori și oferă prilej de muncă celor iubitori de carte.

Dela 1 August 1867, când s'a inaugurat, prin discursul călduros al lui Timotei Cipariu, s'au perindat în sinul ei toți oamenii nostri de litere remarcabilă și cu toții au contribuit cu câte o petricică la frumoasa clădire națională. Mai întâi se lucra mai mult cu inima. Principiile de coservare națională diriguiau taptele ca și cuvintele vechilor membrii. Și chiar și astăzi, cei mai bătrâni dintre nemuritorii nostri, nu se disting atât prin valoarea științifică a activității lor, cât prin fondul național al bunelor lor tendințe. O mare parte însă dintre dînșii sunt savanți în puterea cuvântului, oameni de știință, a căror renume a trecut peste granițele țării, făcând fală numelui de român. Și se observă, că numărul acestei categorii de bărbați crește întruna, ceea-ce ne dovedește, că în curând acest corp va fi nu numai național, ci și doct, după chipul celor mai de frunte Academii europene.

Anul acesta academia a câștigat doi membrii noi în persoana d-lui Ioan Bianu, la secțiunea literară și a d-lui Ștefan Hepites, la secțiunea științifică. Nu sunt persoane necunoscute, ca să fie silit a vorbi pe larg de dînșii.

Membrii corespondenți au fost proclamați compatrioții nostri Andrei Bărsan, profesor, Virgil Onișiu, director la gimnasiul din Brașov, și Anghel Demetrescu, din București, tustrei la secțiunea literară. Pe cum vedeți, Ardealul a ocupat multe locuri în anul acesta. Brașovul mai ales s'a bucurat de o deosebită atenție. Cunoscând însă pe dnii aleși, trebuie recunoscut că distincțiile de sigur sunt meritate.

Despre discuțiile iscate în jurul premiilor, în nr viitor. *Fidelio.*

Știri politice

— Prințul Ferdinand al Bulgariei va face o vizită țarului Nicolae la Petersburg în Iunie. Prințul va prezenta țarului maqueta monumentului pe care Bulgaria vrea să-l ridice la Sofia bunicului Țarului de acum, «Țarul liberator», invitându-l tot-dodată la ceremonia punerii pietrei fundamentale a acestui monument.

Și earăși un pic de politică rusească în Bulgaria.

— Știrile mai noue spun, că sunt mari nădejdi de a se încheia pace în lungul și cruntul războiu *buro-anglez*. Englezii vor ajuta la rezidirea farmelor pustiite bure, le trimit acasă pe prinsoneri și pe rënd le vor da earăși și drepturi politice. Burii primesc, ne-mai având voie a intra în iarnă, care acum începe, tot cu războiu.

Fond de zidire

pentru
biserica nouă gr.-or. la Orăștie.

Biserica gr.-or. română din Orăștie, odinioară (mai ales până la înființarea băncii «Ardeleana»), era foarte săracă. Condușă însă de oameni cu tragere de inimă, a cruțat într'un an icl, într'altul coala, și a cumpărat câte un loc nou, și-a mărit pe care le avea, școala și-a mărit-o în trei rënduri, încât azi e o școală mare, frumoasă, potrivită la oraș, și așa pe nesimțite, a ajuns a avea pe lângă biserică, o școală bună, o moșie frumușică, casă parochială și multe fonduri respectabile: pentru cor, pentru copii săraci, pentru școală etc. (aproape toate înființate sub stăruința dlui Dr. Mihău ca președinte al comitetului parochial și a notarului comitetului *Elia Cristea*, pe atunci inv. dir. în Orăștie, azi secretar consistorial în Sibiu), cu ajutorul comitetului par. și al învățătorilor.

Nu-mai de un *fond de zidire pentru biserică* nu avuse timp și modru a se îngriji.

Acum văzând că biserică ca zidire a ajuns în o stare relativ slabă și mai ales ne-mai încăpătoare pentru poporul ce tot crește, — dl Dr. Mihău, nainte

de a se despărți de conducerea lui, a stăruit în comitetul parochial și pentru înființarea unui *fond de zidire pentru biserică*, cu ajutorul căruia peste 10—12 sau 15 ani măcar, să se poată zidi la Orăștie o biserică gr.-or. română nouă, mare, modernă, care să corespundă și poziției pe care poporul nostru o ocupă tot mai marcat în viața și dezvoltarea acestui oraș.

Zilele acestea s'a deschis subscripția pentru acest fond nou și cu nobilă menire, obligându-se oamennii a da d'odată, ori într'un șir anumit de ani, anumite sume pentru creșterea fondului, și cu bucurie vestim că s'au făcut deja următoarele subscrieri, — cele multe având să urmeze de aci încolo:

	a subscris	solvindu-le
Dr. I. Mihău	1000 cor.	în 5 ani
Vas. Domșa	200 »	de-odată
Ioan Branga	100 »	»
Dan. David	400 »	în 10 ani
Sim. Vlad	300 »	» 10 »
A. P. Barcianu,	500 »	în 10 ani
Valer Orbonaș	500 »	» 10 »
Dr. A. Vlad	500 »	» 10 »
Const. Baicu	200 »	în 5 ani
Ioan I. Vulcu	1000 »	» 5 »
George Brassai	100 »	» 5 »
Vas. Romosan	100 »	» 10 »
George Gelmărean	100 »	în 5 ani
Iosif Tabacariu	100 »	» 5 »
Ioan Lăzăroiu	200 »	» 5 »
Dna P. v. Kopetzky	300 »	în 10 ani
Ioan Moța	500 »	» 10 »
Dum. Rob	100 »	în 5 ani
Ios. Orbonaș	60 cor.	pe tot anul cât va trăi
Adam Cristea	10—20 cor.	în tot anul.

Pân'acum subscrise 6270 cor.

Lista e deschisă la comitet. Subscrierile se urmează. În numărul viitor vom publica mai departe pe cei-ce să vor înscrie încă. To poporul va lua parte.

D-zeu să binecuvinteze gândul bun al celor-ce participă la această mișcare, care face cinte Românilor nostri de aici!

Din România.

Monument lui Ștefan cel mare!

Frații nostri din România, voind să se arate recunoscători față de umbrele marilor eroi naționali, au pornit o mișcare pentru a ridica un monument demn lui Ștefan-cel-mare, la Călugăreni. Mai mulți fruntași din Giurgiu au publicat un Apel în care zic:

Români! În ziua de 13/23 August 1595, Mihail Viteazul, Voevod al

țării Românești, a săvârșit la Călugăreni, una din faptele cele mai glorioase ale națiunii noastre.

Toți cunoaștem idealul seu măreț și fala ce a revărsat asupra țării vestita bătălie.

La Călugăreni zac, de aproape 300 ani, osemintele străbunilor nostri, alături cu leșurile păgâne.

Trecătorul nimic nu-i amintește, că acolo o mână de eroi s'au sacrificat în vremuri pentru România de azi.

Cu toții recunoaștem, că monumentele invederează starea de cultură a unui popor, ear' comemorarea lor este omagiul ce țara aduce fiilor ei viteji și faptelor lor.

Cu toți dar' să dăm obolul nostru pentru ridicarea unui monument la Călugăreni. Sperăm că toată suflarea românească și instituțiile noastre, se vor uni cu glasul nostru și vor contribui la ridicarea unui monument comemorativ la Călugăreni.

Corespondență

Scrisoare din Paris.

PARIS, Aprilie 1902.

Dle Redactor! Afară de alegerile care țin în ferbere minunatul oraș Paris și și țara toată, — azi foile franceze discută încă viu atacarea *spionajului* pe care îl duce un stat contra altuia. După vestitul Dreyfuss al Francezilor, urmă Grimm al Rușilor, căpitanul ce peste 10 ani a tot vëndut Germanilor tainele armatei muscălești.

Foile de aici scriu viu despre marile spionajii ce Germania îl face în statele vecine. «Noivoie Wremja» din Petersburg a dat lumuriri suprașionale, luate și de foile parisiene, asupra spionajului nemțesc. Ci-că sunt zeci de oficeri germani, sloboziți de sub orice muncă, având numai să locuiescă în Polonia-rusească și încolo, în Rusia și să învețe ca pe de rost cele ce vënd acolo, drumurile, ținuturile, starea locurilor, coperiturile terenului, etc. *De scris, nu le e iertat să scrie nimic*, ori să-și facă o notiță, sau să fotografieze, ca nu cumva prinzându-se scrisese lor, să fie descoperit spionajul. Să țină numai minte ce au vezut, apoi vëndind ocașional în Germania, scriu și scriu acolo cum e și ce e în cutare și ce în cutare ținut. Ca astfel la timp de războiu, armata nemțască să știe umbla pe acolo ca la ea acasă.

FOIȚA

TĂMĂIȚA

I.

Ci-c'a fost, a fost odată, dar' e cam de mult de-atunci. Când făcea răchita mere, plopul pere, salca nuci; Când isoarele de munte isvoreau ca din senin, Și curgea pe ele 'n vale lapte dulce, ba și vin; Când plăcintele cu brânză și colaci 'n garduri stau, Și la oameni drept în gură, fripti porumbii le sburau Hei, p'atunci, p'acele vremuri, fost'a, căci de nu era Nici povestea mea de astăzi, poate nu se povestea. Așadar' a fost odată, o frumoasă nevăstușă Cum e data ei să fie ori-și-care Româncușă, Și o dăruise Domnul c'un bărbat după plăcere. Și erau oameni cu stare, cu moșii și cu avere. Nime 'n lume n'avea *toate*, cum la dînșii tot era, Dară una, — totuși una — și nevetei îi lipsea. N'avusese parte 'n lume *mamă* ca să se numească Ca să știe pentru cine viața 'ntreagă să muncească. Frământatu-și-a gândirea, și-a ținut și rugăciuni, Și la toți sfinții de-arëndul le-a făcut închinăciuni. S'a nchinat la sfânta Mercuri, cu mătânii și cu post, Visul Precestei din carte îl știa tot, pe de rost. Și gânda, că Precurata nu-i aude ruga sa, Și de-aceea ziua, noaptea, era tristă și plângea. Până-când odată, mă-re, ea avu un vis ciudat, De credea morșis, că visul, nu era lucru curat. Căci părea c'arume vede, ca aievea, o femeie Care-o sfătua să meargă, fericea se-i-o dee. Și prin somn când întrebase: Cine este? Cum o [chiamă?]

Auzi cuvinte-aievea și știa abunăsămă Cum năluca-i spuse tare, ca preasfânta Vineri poate Se 'mplinescă chiar de-odată visurile ei pe toate...

Că la sfânta Vineri are să se ducă nesmintit. A gătit pe lângă casă toate, și dela bărbat Hotărâtă ca se plece, ziua bună și-a luat.

II.

Drumul cătră sfânta Vineri, era greu din sam'afară Căci trecea prin altă lume, cu lighioane și cu fiară, Dar' când omul gându-și pune, și nădejdea 'n D-zeu, Nici o pedecă pe lume nici un lucru nu-i prea greu. Astfel și femeia, care în credință fiind tare, A invins ori-ce furtună, și cât ziua e de mare, S'a tot dus, s'a dus p'o cale de puțini oameni bătută, Și-a ajuns în ziua-a șeptea la cetatea Nevăzută. Și cum așeză piciorul peste graniță — d'odată, Toată lumea 'n jur de sine strălucia de luminată! Flori de aur milioane înfloriră pe câmpie Și clipea din unde rîul pe cărarea-i arginție; Pomi, cu frunze aurite, și cu fructe nestemate Firele de iarbă toate, cu mărgelă presărate. Cât priveai cu ochii zarea, era mare de lumină Și cântau paseri din ceriuri, printre pomii din grădină, Și cetatea? — Doamne sfinte, cum acolo tot era, Nici o limbă omească, să descrie n'ar putea. Zidurile ce-o 'ncungioară sunt din fire aurite D'un paiangen, mare meșter, cu 'ngrijire răsucite. El a tors cetatea 'ntreagă și-a zidit-o pe vecie, Cum nu este alta 'n lume, nici v'odată să mai fie. Când vèzù biata femeie, lumea asta fericită Nu știa ce se mai zică, și rēmasă 'nmărmurită, Și-ar fi stat așa 'n neștire, cine știe pânăcând, Dacă sfintei maice Vineri nu-i trecea așa prin gând Ca să iasă prin grădină se mai vadă, ce și cum?

III.

In genunchi acum femeia sfintei Vineri povestește
Și plângendă mai spune-odată, ce din suflet își dorește. Buna Maică stă pe gânduri, — dar cu fața 'nveselită Binecuvântând-o zice: »Fie-ți voia împlinită.»
»Mergi acasă, puneți gândul, să trăești în fapte bune
»Și-ți cinstește legea, limba, și comorile străbune.»

»Iar' la Paști, când vei aprinde la 'nviere-a ta făclie»
»Inghitește dintr'odată, *firu-acesta* de tămăie.
»Și când ceasul vremii-a bate, cu clipitele 'mplinite
»Vei avea o feteșoară cu cosițe aurite.»
»Una însă-ți leg de suflet, — vezi și-o crește ca să fie,
»Neamului tēu de podoabă, și bisericii mândrie!»
Și grăind aceste vorbe, sfânta Vineri dispăre,
Și d'odată, Doamne sfinte, să făcù 'ntunec mare,
Iar' femeia mângăiată să grăbea la drum să iasă
Când d'odată, țară veste, se trezi la ea acasă.

IV.

Se lupta 'n vèzduh lumina întunecul se spargă
Dela răsărit făcându-și o cărare tot mai largă,
Când prin aer se strecoară, că o dulce melodie,
Glasul toacei ce-l îngână-a clopotelor simfonie,
Vestind lunei, că minunea prorocită s'a 'ntemplat,
Și Christos biruitorul iadului, a înviat!
Și cum răsăritul arde într'o mare de vâpae,
Par'că ceriu-'n două laturi să despacă și să tae,
Și prin norii cei de aur cu mărgelă presărați,
Ingerii cu ochii de stele și cu ruji incununați,
Se înșira rënduri-rënduri lângă tronul de cristal
Preșerat cu diamante și cu petri de opal;
Și prin cânturi de mărire umplu lumea de plăcere
Și trezesc fapturna 'ntreagă, să grăbească la 'nviere

V.

Și a fost, că prorocia sfintei Vineri a urmat
Și întocmai cum grăise, chiar așa s'a întemplat.
A 'mplinit Dumnezeu vremea, și fetița a sosit
Mândră, cum așa pe lume, alta nu s'a pomenit.
Și fiindcă din tămăia dela sfânta Măculiță
S'a 'ntrupat — la botezare i-au pus nume: »Tămăița»
Și-a crescut fetița mare și-a fost bună și cuminte
Și cu multă umilire, cătră lucrurile sfinte.
Pentru neamul seu de-apururi, a lucrat cum se cuvine
Și-a păstrat portul cu fală, fără formele străine,
Și deși 'nvețase carte, și mai multe limbi știa,
Totuși limba românească mai cu dragoste-o vorbea.
Și era din sam'afară cumpănită și sfoasă,

Iar bisericii străbune, fica cea mai credincioasă,
Că mersese veste 'n lume, despre-a-ei cucernicie,
Inima măicuții sale tresăria de bucurie,
Și până la ceasul morții mulțimi neîncetate
Sfintei Maice Precurate, pentru-c'a i-a ajutorat
Se 'nplinească cum se cade datoria ei de mamă.

VI.

Vremea 'n mersul ei năvalnic a trecut tot mai de-
[parte,
Cum ai fi întors cu mâna foile dela o carte.
Și fiind așa ursita, că tot ce-i pământ din fire
Să se 'ntoarcă ear' acolo, spre eternă nimicire,
Intr'o zi la Tămăița, sfânta Vineri sosește
Și la ceasul de pe urmă cu blândețe-o pregătește.
»Pentru viața ta frumoasă petrecută 'n fapte bune»,
»Dumnezeu cu nemurire a voit să te 'ncunune»,
»Și-a merit în ceasul morții, tu să te prefaci în
[floare»,
»Nu pompoasă la privire, ci plăcut mirositoare»,
»Cum viața ta curată, și credința ți-a fost tare»,
»Și la șoaptele ispitei n'ai dat nici-când ascultare»,
»Tu să fii de toți iubită și la sinuri animată»,
»Și de ficelă Române biserica purtată»,
»Ca să știe fiecare, Dumnezeu cum rēsplătește»,
»Celui-ce se poartă bine și-a lui lege și-o iubește.»

VII.

Veacuri unul după altul au trecut fără să știe
Și-au perit în adâncimea, ce se chiamă: vecinicie,
Multe 'n lumea trecătoare s'au schimbat fără de știre,
Și s'au stins fără de urmă, ca o slabă licurire.
Numai mândra Tămăița e tot verde ca odată
Și de ficelă Române îngrijită, adorată.
Și la ori-ce sērbătoare și Duminecă, să știe,
La biserică e dusă și ea 'n stânta Liturgie...

Arad, 1902.

Marta Cioban,

Și totuși atari țeri joacă în fața lumii pe »pretinele«, »aliat«... Sunt pretine, ca mai ușor să se poată spiona și mai crunt să-și poată împlănta la timpul seu, mâna una la alta în cap!

Despre altele, în curând.

Salut pe frații mei Români de acasă, și le doresc Paști cu bine!

Just.

Spre progres.

HUNEDOARA, sept. mare 1902.

Dorind spriginirea poporului agricol, care mai ales pe la noi, trăește o viață prea necăjită, mai mulți Români din Hunedoara și din ținut, doritori de progres, am îndrăsnit a face un modest început cu dorul ca să *ajutăm poporului nostru econom* pe lanul întins al economiei naționale, căci aici ne stă la dispoziție un vast și nelucrat teren de muncă, înființând la Hunedoara o *însoțire de cereale și anticipațiuni*.

Apropos! Am citit mai zilele trecute o foită de Sorcovă, în ziarul »Drapelul« în care era vorba, că un preot intenționa înființarea unei reuniuni pentru valorisarea laptelui. Acțiunea preotului din vorbă n'a fost primită cu ochii buni de »prietinii« lui, deoarece-ce poate că i-a prevenit. Cerându-le sfatul, s'a trezit omul meu cu ocări și epitete că el e: »*popa corastă*«, »*părlitule, tu vrei să pui lumea 'n picioare*«, etc.

Mulțumim lui Dumnezeu, că noi pe unde am umblat cerând spriginire, am găsit multă bunăvoință, și așa pășim la lucru convinși, că printre noi nu se vor găsi și în calea noastră nu se vor pune oameni cu capete sucite ca bațjocoritorii preotului din spiritala foită a lui Sorcovă.

Valoarea, resp. rentabilitatea acestei porniri, cred că nu mai cere argumente. Viitorul va arăta cât de curând, că acțiunea aceasta n'a fost greșită, ba a fost cerută de interesele bine pricepute ale poporului nostru dela sate!

Pe 30 Aprilie n. e convocată la Hunedoara o consfătuire a fondatorilor însoțirii, la orele 2 d. a. în hotelul dlui Rimbaș. Să vor discuta modalitățile înființării, să vor schița statutele și să vor lua pașii pregătitori pentru adunarea constituantă. Toți binevoitorii întreprinderii, sunt rugați și pe această cale, a lua parte la consfătuire.

Invitarea la consfătuire s'a trimis deja la o mulțime de fruntași, și e subscrisă, în numele fondatorilor, de dl *Avr. P. Păcurariu*, protopresb. și *Nic. Macrea*, comptabil.

Să va face apel de spriginire către public. Și până atunci anticip, că acțiunile însoțirii vor fi cu prețul de 50 cor. una. Să vor pune condiții de plată favorabile. Cei-ce vor spriginii însoțirea asta, lucru bun vor spriginii, căci prin ea se va scăpa poporul de usurăria fără inimă, pe care o fac Jidanii și străinii cu bucatele la poporul nostru. Aci poporul va găsi bucate bune, cu prețuri creștinești și frățești. D-zeu cu noi!

Nicu.

Frumoase daruri.

DEVA, sept. patimilor 1902.

Dle redactor! În scopul renovării bisericii noastre gr.-or. celei mari și frumoase, dar încă neterminată deplin, din Deva, au contribuit mai nou la mâna subscrișului următorii: Dna Aurelia Dr. Al. Hosszu-Longin născ. Dr. Petco, din Deva 20 cor.; dl Dr. Alex. Hosszu-Longin, adv. în Deva 100 cor. și domnul Dr. Gavriil Suciuc, avocat în Hațeg 20 cor., cu totul 140 cor.

Primească marinimoșii donatori sincere mulțumiri! Bunul D-zeu să le răsplătească creștineasca faptă.

În numele comunei bisericesti.

George Romanul,
protopresbiter.

Literatură

M. Sa Regina României a scris, ca copilă încă tină studiind limba engleză, poezia de mai jos. O foaie literară engleză a publicat-o nu demult, arătând cu ea, că dulcea auroare a »Poveștilor Peleşului« ce de timpuriu scria deja și cu ce fond sănătos deja de pe atunci. O publicăm și noi în traducerea d-nei Costa Nicoară, care a binevoit a ni-o trimite dimpreună cu textul englez.

Slugește Domnului.

De Carmen Sylva.

Traducere din englezeste.

Prin ale vieții dureri ce-am suferit
Nu mi-a mai rămas nimic din ce-am iubit;
Dar' auzeam un echo vecinic strigând:
»Slugește Domnului tău cu avânt!»

Sguduită de furtuni și suferințe
Mă părăsira speranță și dorințe;
Și prin viscoli auzeam glas străbătând:
»Slugește Domnului tău cu avânt.»

Știu acum unde-i locul bucuriei,
Luminoasele raze a vecinicii;
Iată că dulce și lin zic laudând
»Slugește Domnului tău cu avânt.»

Lucreția de Costa Nicoară.

Serve the Lord.

(Oy Carmen Sylva).

Through lifes deap anguich grief and pain
There none to me beloved remain,
I ever heard the echoing strain
Oh! serve the Lord with gladness.

In shaking storm and angish past
Then hope and joi away were cast,
It oft came soundry in the blast:
Oh! serve the Lord with gladness.

But now I know the jey fiat stays
The ever bright and sunny rays,
And soft and low I might praise:
Oh! serve the Lord with gladness.

Pe aiurea, și pe la noi.

»Învățat ce-i bun și dela
»dusmanul tău!»

Gradul de dezvoltare al unui popor se judecă azi și după măsură în care se trec cărțile, de știință și de petrecere, ce se tipăresc în limba lui.

În Statele-Unite ale Americii, la 1818 stăteau lucrurile cam ca azi la noi. S'a scris atunci o carte foarte bună acolo, și librarul a scos-o în 4000 exemplare, doar va trece atâta, fiind așa bună. Dar' n'a trecut nici jumătate. Librarul s'a necăjit și a spus că e o nebulie a cheltui cu tipăritul, căci poporul american nu e vrednic, nu cumpără nici ce e așa de bun. De tot erau în America 50 editori de cărți.

Dar' în cei 80 de ani de atunci încoace, oamenii s'au deșteptat mult, și azi acuși întrec pe toată lumea, și iată ce ne arată acum statistica despre trecerea cărților:

În anul trecut mai mult de 30 de opuri au fost cari s'au tipărit în câte 500.000 exemplare, și toate au trecut! Poporul întreg cumpără, cetește, învață, și înarmat cu știință, duce mai ușor lupta vieții, de aceea sunt în bunăstare ca nicăiri în lume! Și azi nu mai sunt 50 de editori de cărți în Statele-Unite, ci peste 500, încât când ai o lucrare nouă bună, te năpădesc ei, îmbiindu-te cu sume frumoase, ca să li-o vinzi, știind că li-să trece!

La noi — numai iubirea de neam ne face să mai tipărim cărți și foi, cu mari cheltuieli, de câștig material după ele, poveste!

Române! Trezește-te!

»Să învie D-zeu» și să învie Duhul cel bun al tău, să cetești, să înveți, să te întărești la suflet și minte, căci tare vei fi atunci în toate!

NOUȚĂȚI

Serbători fericite!

Horánszky, ministrul de comerț, a murit, după-ce abia se așezase în scaunul de ministru.

Conferență învățătoarească. Joia viitoare are loc la Orăștie conferența învățătoarească pe care am anunțat-o într'un număr trecut.

Prețul gr.-or. din Orăștie folosind privilegiul măririsilor din sfântul post de acum, spre a îndemna pe evlavioasele femei să contribuie împreună la cumpărarea unui mășaiu nou în altar pe sfântul prestol, au avut un rezultat foarte frumos: evlavioasele femei au ajutat cu drag cu câte 1—2—3 coroane, adunându-se peste 100 cor. și de sfintele serbători prestolul bisericii gr.-or., care avea o îmbrăcăminte veche, zdrănită, foarte slabă, e acum împodobit cu un mășaiu nou de catifea, tare frumos ornamentat, adus dela librăria din Caransebeș, cu 80 cor., ear' pe el două cruce nouă, una de argint de China cu 36 cor. și una de lemn frumos zugrăvită, cu 4 cor.

Invitare.

Cu numărul acesta din »Libertatea« salutăm și pe mulți cărturari români cari n'au avut-o până acum.

Prețul foii e 3 fl. pe un an, pentru țărani însă numai 2 fl. pe an. De acum până la capătul anului ar fi 1 fl. 50 cr. (3 cor.), dar editorii foii au hotărât, a o da la toți frații noștri cetitori din popor, ca de probă, de acum până la capătul anului, cu

numai 1 fl. 20 cr.!

Binevoii dar a o abona, trimițând banii cu mandatul postal alăturat!

De protopop la Mercurea a fost întărit dl Dr. G. Proca.

La gara din Hațeg-Subcetate a fost în 17 Aprilie foc mare: din schintei dela mașină s'a aprins un magazin, arzând cu toate mărfurile din el.

»Ardeleana« recunoscătoare. După-ce dl Dr. Mihu, care a condus cu braț tare institutul »Ardeleana« dela înființare, consolidându-l până la gradul la care azi se vede, — s'a hotărât a se retrage din postul de director al băncii, neavând timp destul pentru a conduce direct agendele înmulțite, — direcțiunea institutului a hotărât și adunarea generală a aprobat hotărârea, ca, pe speșele institutului să se procure la un atelier bun de pictură, tabloul dlui Dr. Mihu, și în semn de recunoștință să se așeze în sala direcțiunii.

Concluzul acesta e azi executat deja. Tabloul, foarte reușit, și așezat în ramă prețioasă, a sosit deja și a fost așezat în sala direcțiunii, purtând din jos pe margine o placă de metal, cu inscripția gravată: »Ardeleana primului seu director Dr. Ioan Mihu, 1885—1901.

Rămâne să se mai execute partea a doua a hotărârii luate ca eternizarea memoriei timpului norocos cât dsa a condus acest institut: să se scrie istoricul basat pe acte, a institutului în primii sei 16 ani, istoric care va vorbi, din acte, mai elocuent decât orice articli subiectivi, și va vesti posterității dibăcia și bunăvoința care a condus acest înfloritor institut în acest timp.

Foc mare a fost în Balșa nainte cu 2 săptămâni. Au ars casele și edificiile economice a lor 7 economi. N'a fost

nimic asigurat. Acum oamenii se îngoadă pe la bănci în datorii ca să-și rezidească edificiile perdute. Iacă de ce sunt bune asigurările. De plătea omul 1—2 fl. pe an, acum, în ceasul nenorocului, căpăta banii gata și se ajută fără a intra în jugul băncilor.

Dl Dr. Al. de Vajda-Voevod prin o scrisoare privată către dl Dr. A. Vlad, ne face cunoscut, că se retrage din gruparea fondatorilor foii noastre.

Pentru alegători. Aducem de nou aminte cetitorilor noștri, că dela 5 până la 15 Maiu n. vor fi expuse spre vedere publică listele alegătorilor în fiecare comună. Acei Români, inteligenți ori țărani, cari din greșală ori din răutate au fost lăsați afară, deși darea ce o plătesc (într'un sat ori în mai multe laolaltă), i-ar îndreptăți a fi luați în listă, — aceia să înainteze nesmintit recurs la comisia centrală a comitatului (recursul îl băgăm pe calea »oficioasă«, prin primărie și pretură), cerând să fie luați și ei în listă! Că apoi vor merge la alegeri de deputați ori nu, tot atât, dar' dreptul de alegător nici unul se nu și-l lase perdat așa pe nimic. Poate avea odată lipsă de el! Recursul-protest este scutit de timbru și trebuie alăturat la el dovezile de lipsă. Primăria e datoare a da documentele ce i-s'ar cere, gratuit și fără timbru. Restanța de dare nu mai e pedecă pentru nime!

Să mai expun listele apoi între 20—30 Iunie, și dacă vedem că tot nu ni-s'a făcut dreptate, trebuie să apelăm la Curie, și să nu lăsăm să ni-să peardă nici un vot!

Pe cei-ce, prin comune, vor lucra casă între Români cât mai mulți în liste, fi vom lauda și prin foaie.

De vicar gr.-cat. la Hațeg, în locul dlui Nic. Nestor, trecut ca director al cancelariei diecesane, — a fost denumit dl Dr. Jacob Radu, ases. consist.

O petrecere se va aranja a treia zi de Paști în sala hotelului »Leul de aur« din Teiuș în scopul augmentării fondului pentru edificarea unei noue biserici gr.-cat. în Teiuș.

Păduri în flacări. Despre mari arduri du păduri vine știre din jurul Vreștelui. Pădurile din Kindricz și Kosluk au ars în mare parte. Focul se crede că a fost pus. Fiind însă asigurate, se restitue.

Filoxera la Hațeg. În viile Hațegului s'a constatat filoxera. De aceea hotarul orașului acestuia e pus sub carantină: nimeni nu are să mai procure viță de viie de aici, nici chiar lucrători de viie din această localitate, să ducă și să-și pună în vii unde n'a fost încă filoxeră, căci afurisita gânganie, se duce cu vița ori cu oamenii, în altă viie.

Boale de porci. Fiindcă cu porci duși în Austria din părțile noastre, s'au dus și boale de porci, guvernul Austriei a oprit ori-ce trimitere de porci din unele părți ale comitatului Hunedoarei, anume din cercurile Geoagiu, Deva, Hunedoara și Ilieș, în acestea găsindu-se mai ales boala.

În baia de carbuni din Vulcan în 10 Aprilie s'a surpat o parte de sus, și căzând asupra lui Vasile Avram, care lucra acolo, l'a omorât.

În pădurea orașului Orăștie a fost la capătul săptămâni trecute un foc ce luase întinderi primejdioase. Numai cu încordări însemnate a putut fi localizat. A ars un teren însemnat.

ECONOMIE

Concurs.

Direcțiunea despărțământului Bistrița al Asociațiunii escrie concurs pentru:

I. Un premiu de 20 cor. în aur, care se va da celui proprietar român de pe teritorul despărțământului, care va arăta cel mai frumos spor făcut în râmă pomăritului în cei 3 ani din urmă.

II. Un premiu de 20 cor. în aur, pentru acel proprietar român de pe teritorul despărțământului, care va arăta cel mai frumos spor stupărit în cei 3 ani din urmă.

III. Un premiu de 20 cor. în aur, pentru o disertațiune din ramul economiei ce se va ceti în adunarea cercuală din anul acesta și se va afla mai bună.

Au să dovedească prin certificat dat de agentura comunală a Asociațiunii, sau, dacă în comună nu ar fi agentură, prin certificat dat de primărie și văzut de preotul local:

Concurenții la premiul I: numărul pomilor, soiul lor, mărimea teritorului de cultură și că sporul în pomărit l'a făcut concurentul.

Concurenții la premiul II: numărul stupilor, felul coșnițelor și sistemul, descrierea stupinei și că sporul în stupărit l'a făcut concurentul.

Concurenții la premiul III: au să scrie lucrările legibil numai pe o față a hârtiei, să le înainteze anonim, provăzute numai cu o de-visă și cu un plic cu aceeași de-visă, în care va fi numele și adresa autorului. Lucrările se vor examina de o comisiune de 3, designată de comitetul cercual.

Petițiile instruate cu certificat, cum și disertațiile sunt a să înainta la subsemnatul secretar al despărțământului până la 10 Iunie n. 1902. Cele sosite mai târziu nu se vor considera.

Decernerea premiilor va hotărâ-o comitetul cercual, ear' conferirea se va face în adunarea cercuală de ăsttimp.

Bistrița, 10 Aprilie 1902.

Direcțiunea despărțământului.

Dr. G. Tripon, vice-președinte.
Dr. V. Onișor, secretar.

Folosul fructelor ca potolitoare de sete. Nu se poate ceva mai potrivit pentru potolit setea, de cât fructe proaspete, curățate de coajă și nu crude. E adevărat că fructele cuprind mai mult apă (pepenii verzi 95%; lămăile și fragilele 90%; piersecile 80%; portocalcele 86%; perele 84%; prunele și strugurii 80), apoi zahăr (strugurii 17%; lămăile 1.4, dar' pe lângă acestea au acide, săruri, potase etc. și sunt lipsite de microbi, de germeni de boale!

Cine mănâncă fructe nu e atât de aplecat la beuturi spirituoase, mistuirea în stomacul lui se face mai bine, sângele lui se ține în starea alcalină, în sânge nu se pot așeza oxalate, urate (la cei cu reumatisme ori podagră).

E adevărată fericire să avem, pentru a ne potoli setea vara, tot felul de fructe!

Părinții noștri aveau mare grijă pentru înmulțirea și căutarea pomilor.

Ar fi de dorit să ne întoarcem la obiceiul lor!

POSTA REDACȚIEI

D-lui N. S. în B. Binevoește a trimite articolul, care e destul de obiectiv, la »Tel. Rom.«. Noi nu dispunem de destul loc pentru a deschide și o discuție pe această temă, la care poate ar dori să vorbească mulți și mult.

== Cetiți »Felurimile« pe pagina din urmă a foii.

FELURIMI

Oameni învățați, ca C. Lombroso, au făcut îndelungi și adânci cercetări asupra pricinelor ce împing pe om la crime, la omor, răpire, răsunare, etc. și au scris cărți mari și interesante asupra acelor pricini.

Foarte interesantă e însă cercetarea ce numitul învățat a făcut-o asupra *animalelor*, să vadă că ele sevăresc ori nu ca omul tapte rele și dacă da, din ce pricini? Și s'a încredințat că da, și în lumea animalelor vin înainte crime, ca într'a oamenilor, și aproape tot din aceleași imbolduri.

A găsit anume ca imbold spre crimă la animale:

Ura nesuferită, care se simte între speciile felurite de animale, sau între animale de același gen ale unei specii, d. e. femeiușca de orangutang nu poate suferi în apropierea sa o altă femeiușcă!

Bêtrânețele încă sunt adeseori cauza crimelor. Sunt tauri și elefanți îmbetrâniți, cari sunt foarte sêlbateci. De ce? Nemai fiind de folos, au fost scoși din societatea semenilor lor, și vagabundează singuri, și aceștia omoară, dărîmă și sar la tot ce le stă în cale!

E interesantă pacinica cămilă, când devine furioasă. Atunci ea atacă pe toți din împrejurul seui Arabii când li-sê infuriază cămila din ceva cauză, îi aruncă cămilei hainele de pe ei, care apoi își descarcă mânia asupra hainelor,

și devine numai decât pacinică și lucrează mai departe!

Mai adese-ori însă și la animale ca și la om cauza crimelor e — *amorul*. Carol Vogt descrie un cas interesant. Dînsul a observat o păreche de cocostârci revenind în mai mulți ani și crescându-și mititeii în același cuib. Într'o zi fiind cocostârcul dus la vînat, femeiușca era singură și iată de-odată vine la ea un alt cocostârc mai tîner decât bărbatul ei, cu gând să-i facă curte... La început a fost respins, apoi... suferit, în fine... *iubit*, țără ca bărbatul care lucra și vîna, se știe ceva. După o vreme cei doi amorași se luară și omorîră cu ciocurile pe bietul bărbat, și de altcum înșelat!

Sê găsește la animale, ca și la oameni, însoțirea mai multora pentru a comite o crimă oareși-care. Groia scrie că un cățeluș fiind chinuit de un căne mai mare de curte, a adunat mai multe zile de-arîndul o mulțime de oase într'o pivniță, apoi a invitat mai mulți căni la el la prînz, ear' după masă, i-a așțat așa de mult în contra dușmanului seui, că l'au apucat și l'au bătut cum se cade!

Că unele din animale sunt adevărați mișei, e lucru cunoscut. Așa, d. e., se știe că în grajdurile militare se află adesea cai, cari se fac schiopi, numai și numai pentru a scăpa de exejir!

Un cimpanz (moimă) în o menagerie, fiind morbos, era nutrit cu prăjituri. După-ce s'a însănătoșat, se făcea foarte

adese-ori morbos, ca se capete din nou prăjituri!

În „Revue scientifique” din 1884, se scrie că un căne a unui domn avea datina să-și cumpere el însuși pânea pentru un ban de 5 bani. Într'o zi însă voind să „cruțe” și el cei 5 bani, a pus un bumb de metal la neguțător pe masă și a luat pânea, fără să aștepte să i-o dea, și a plecat... În ziua următoare stăpînul seui aflînd de înșelătorie, i-a dat bumbul în loc de ban, dar' el — nu l'a primit!

Și altele.

Redactor resp.: IOAN MOȚA

Fabrica de sobe de lut

— din Barul mare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că am preluat conducerea întreprinderii de fabricațiunea lutului din Barul mare, și am arangeat-o cu totul de nou, potrivit cerințelor moderne, și sunt acum în stare a pregăti din minunatul material de lut resistent focului ce ne stă la dispoziție,

cahale de pămînt,

sobe fine de lut,

mașine (șpar-uri) de lut

foarte fin lucrate, lucii, ca de porțelan, și trairnice ca oțelul, și le vînd, după mărime,

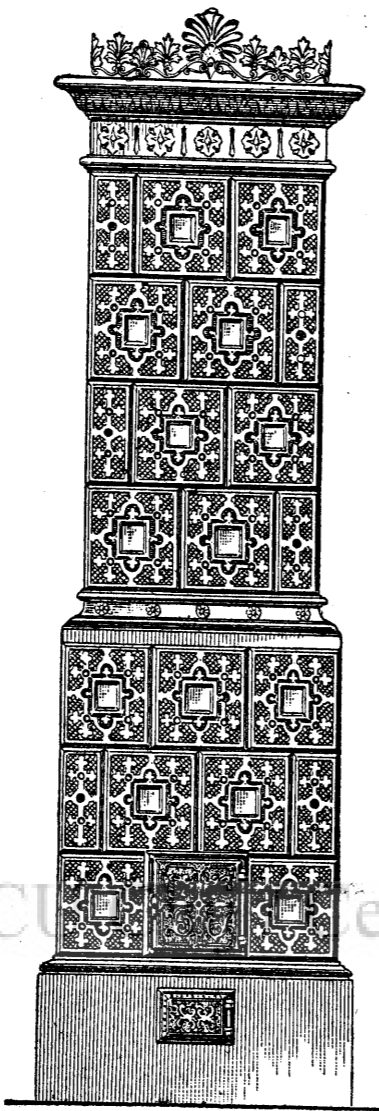
dela 50 coroane în sus.

Cu toată stima

Întreprinderea pentru fabricarea lutului, în Barul mare (posta Puj):

(60) 4— **Stefan Ioanovits,** conducătorul fabricii.

— În Orăștie primește comande și mijloace aducerea, dl Ioan Lăzăroș, comerciant în piață.

„Minerva” institut tipografic

Orăștie, (Szászváros) Piața mare Nr. 2.

Efectuește tot soiul de lucrări aparținătoare artei tipografice.

„ARDELEANA”

institut de credit și de economii societate pe acții.

Sediul: Orăștie, în casele proprii.

Fondată la anul 1885.

Capital social: 500.000 cor. Fonduri: 350.000 coroane.

Starea Depunerilor: peste 2.000.000 cor.

Se primesc: Depuneri spre fructificare, dela particulari cu 5% fără anunt, cu 5½% cu anunt; ear' dela corporațiuni culturale cu 6% interese.

Darea de venit după interese o solveste institutul separat.

Depuneri și ridicări făcute prin postă se efectuesc cu reîntoarcerea postei.

4— (59)

Direcțiunea.

„Minerva” inst. tipogr. în Orăștie.

.....

Murêș, Murêș, apă dulce,
Nu te duce, nu te duce,
Așteaptă-mă și pe mine
Că vin să mă treci cu bine
Dincolo la oare-cine...

.....

Ori m'oiu face vînt de vară,
Și-oiu sbura două hotară
Că mândruța-i chiar pe-afară,
Stă pe gânduri printre flori;
S'o vîd, să mai am flori,
S'o sîrît de nouă ori
Făr' să simtă, făr' să știe
Că mi-a dat guriță mie!...

Și-apoi vin Murêș la tine,
Să mă treci napoi cu bine...

Dintre inserate.

FRUMOS PAVILON DE VARĂ!

Beutură bună!

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public că în restaurantul meu servesc numai

„Bere Coroana”

de I-a calitate din fabrica Dreher (à la Pilsen)

În fiecare zi încep butoiu proaspăt, totdeauna răcit în gheață.

Servesc cu vinuri excelente și cu cugnă bună, precum și cu

odăi ieftine!

Ear' cu 1 Maiu a. c. deschid și pavilionul de vară

în grădina hotelului, pe care am arangeat-o numai acum de nou ca un frumuseț parc cu verdeață, flori și plante.

Loc foarte plăcut și răcoros!

Rugînd onoratul public pentru cercetare și spriginire binevoitoare, semnez cu toată stima

Aladar Szatmáry,

(72) 2— ospetarul hotelului „Széchenyi”.

Sz. 251—1902. végrh.

(77) 1—1

Árverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a puji kir. járásbírótság 1901. évi V. 951 számú végzése következtében Dr. Suciú Gábor ügyvéd által képviselt Gottschlig Agoston javára Zs. m. parosenyi Lobstein Szidonia ellen 385 kor. 92 fill. s jár. erejéig 1901. évi nov. hó 10-án fogantatosított kielégítési végrehajtás útján le és felülfoglalt és 2008 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: bolti árucikkek, álvanyok és házi butorok nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a puji kir. járásbírótság 1902-ik évi V. 214/2 számú végzése folytán 385 kor. 92 fill. tőkekövetelés ennek 1901. évi május hó 11. napjától járó 5% kamatai, 1/8% váltó díj és eddig összesen 117 kor. 18 fill. bírólilag már megállapított költségek erejéig Zs. M. Parosenyben alperes lakásán leendő eszközlésére 1902. évi április hó 30. najának délutáni 1 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amenyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglalták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Pujon, 1902. évi márczius hó 26. napján.

Rácz József,
kir. bír. végrh.

Sz. 803—1902. tikkv.

(78) 1—1

Árverési hirdetmény.

A hátszegi kir. jbiróság mint tikkvi hatóság Dr. Körösy János ügyvéd által képviselt Kokota Petruné h. f. urikányi lakos végrehajtónak Petreszk Petru ugys és mint Petreszk Gyorgye gyámja végrehajtást szenvedő elleni ügyében közhírré teszi, hogy Lobstein Antal zs.-m. parosenyi lak. az árverési feltételeknek nem tevén eleget Dr. Suciú Gábor hátszegi ügyvéd kérelmére visszarverés rendeltetik el és végrehajtónak 240 kor. tőke, 167 kor. 65 fill. eddig megállapított per és végrehajtási és a még felmerülendő költségek iránti egy a csatlakozattnak kimondott Lobstein Szidoniának 70 kor. és jár. iránti követeléseik kielégítése végett Petreszk Petru és kiskoru Petreszk Gyorgye végrehajtást szenvedőknek a dévai kir. törvényszék puji kir. járásbírótság területéhez tartozó H.-Felső-Urikány községi 102. számú telekjegyzőkönyvben A I. 1—7 rsz. alatt felvett ingatlanokból 18/30-ad rész jutalékát együtessen az egyidejűleg kibocsájtott árverési feltételekben részletezett összesen 843 koronát tevő kikiáltási árban az 1902. évi május hó 21. napjának d. e. 10 órakor Hobicseny-Felső-Urikány község előljárója házánál megtartandó nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek esetleg a kikiáltási áron alul is el fogja adatni. Árverelni szándékozók tartoznak bánatpénzül az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben vagy a kormány által ovadékképesnek nyilvánított értékpapirba a melyek a névértek 2/3-ad részeig fogadtatnak el csupán, a kiküldött kezéhez letenni avagy annak előzetes birói letétbe helyezését tanúsító szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Vevő köteles a vételár felerészét az árverés jogerőre emelkedése napjától számított 30 nap a másik fele részét szintén azon naptól számítandó 60 nap alatt az árverés napjától járó 5% kamataival együtt szabályszerű letéti kérvény mellett a hátszegi m. kir. adóhivatal mint birói letétpénztárnál befizetni. A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni. A megállapított árverési feltételek a hivatalos órák alatt a telekkönyvi hatóságnál egy szintén Hobicseny-Felső-Urikány község előljáróságnál vagy a birói kiküldötténel megtekinthetők. Az elrendelt árverés a Hobicseny-Felső-Urikány 102 számú telekjegyzőkönyvben C. lapján feljegyeztetik.

A kir. jbiróság mint tikkvi hatóság.

Kelt Hátszegen, 1902. évi január hó 29-én.

Tulván, kir. albiró.

Editor: Ioan Moța.